

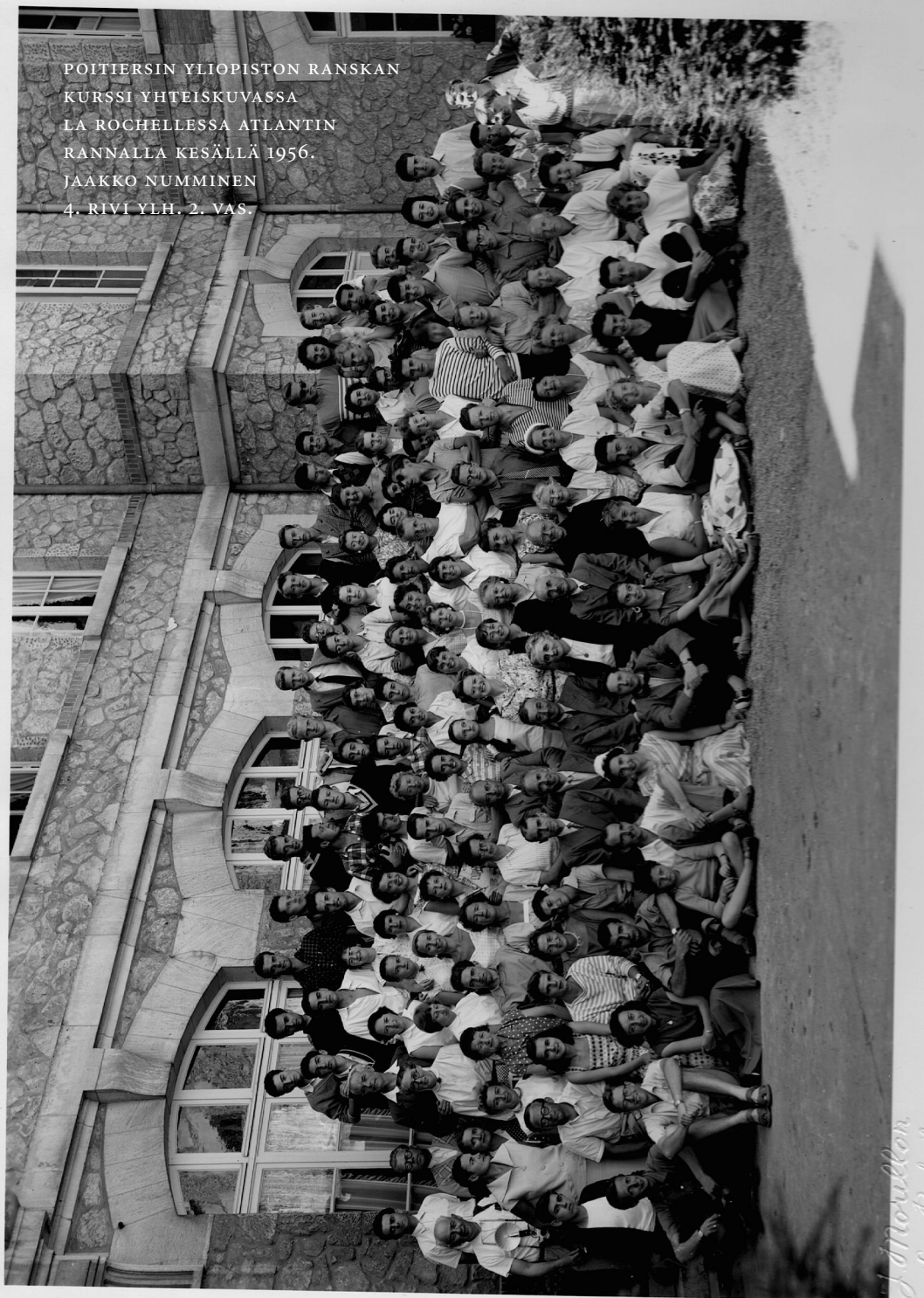
A black and white photograph of a man with glasses and a dark sweater, identified as Jaakko Numminen, sitting at a desk and typing on a vintage typewriter. The scene is dimly lit, with light coming from the left, casting shadows. The typewriter is a dark, classic model with a sheet of paper emerging from it. The man's hands are positioned on the keys. The background is dark and out of focus.

JAAKKO
NUMMINEN
*Kuraattorin
muistelmät*

NTAMO

Kuraattorin muistelmat

POITIERSIN YLIOPISTON RANSKAN
KURSSI YHTEISKUVASSA
LA ROCHELLESSA ATLANTIN
RANNALLA KESÄLLÄ 1956.
JAAKKO NUMMINEN
4. RIVI YLH. 2. VAS.

J. Numminen

JAAKKO
NUMMINEN

Kuraattorin muistelmät

Ylioppilaselämää ja
valtakunnanpolitiikkaa
1940- ja 1950-luvulla

TOIMITTANUT
Jarkko S. Tuusvuori

NTAMO
Helsinki
2026

VALLILAISIA NUMMISILLA 9. MARRASKUUTA 2011.
OIK. PÄÄDYN TEKIJÄSTÄ VASEMMALLE SEIKKO ESKOLA, JYRKI
VESIKANSA, PEKKA MYLLYNIEMI JA MATTI
HURME SEKÄ VAS. PÄÄDYN MAIJA
NUMMISESTA OIKEALLE ILPPO KANGAS, JUHA KLEMOLA,
TIMO S. KYLLIÄINEN, KARI ESKOLA JA JUHANI KIVELÄ.

© 2026 JAAKKO NUMMISEN OIKEUDENOMISTAJAT
ISBN 978-952-215-965-6

ULKOASU & TAITTO
Göran de Kopior

KANNEN KUVA
Asko Vilkunän otos Jaakko Nummisesta 1951 (Jaakko Nummisen
kotialbumi) (vrt. s. 156 & Kuvaluettelo s. 387)

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Hampuri, Saksa

NTAMO
Helsinki 2026 (IV LINJA 18, 00530 HKI)
www.ntamo.net (info.ntamo@gmail.com)

ESIPUHE

Jumalill’ on juhlat pitkät,
ikä kerkeä inehmon,
nopsa niinkuin pyörän kehrä.
Päivät kultaiset kuluvi,
aika armas lankeavi,
köyrtyvi urohon selkä
noissa pitkissä pidoissa,
jumalaisten juomingeissa.

Näin skandearasi minulle Eino Leinoa entinen pääministeri Edwin Linkomies inspektorina Satakuntalaisen Osakunnan pitkäksi venyneissä 300-vuotisjuhlissa myöhäisinä aamuyön tunteina huhtikuussa 1954, kun yhdessä satakuntalaisen daamini Arja Forsmanin kanssa riensimme kiittämään juhlasta.

Kerron tästä ja muistakin opiskeluajan tapahtumista ja päädyn lopulta kuvaamaan joutumista valtakunnanpolitiikkaan. Miksi?

Julkaisin 2015 muistelmakirjan *Kirkko keskellä yhteiskuntaa* (Kirjapaja), jossa kuvasin opetusministeriön kirkkopoliittikkaa virka-vuosinani 1960–1990-luvulla sekä työhön liittyviä matkoja. Sitten saatoin julkisuuteen kaksiosaisen teoksen *Sivistys-Suomen synty* (Edita 2020), jossa selostan toimintaani valtakunnansuunnittelutoimistossa 1962–1966 ja opetusministeriössä 1966–1994 sekä edelleen eläkevuosien aktiviteettejani. Teokset saivat, varsinkin jälkimmäinen, ystävällisen ja arvostavan vastaanoton. Tällä perusteella uskallan vielä julkaista muistelmat edeltävältä 1950-luvulta, sodanjälkeisen jälleenrakentamisen suurelta vuosikymmeneltä.

Nämä *Kuraattorin muistelmat* kertovat Ostrobotniasta ja Etelä-Pohjalaisesta Osakunnasta sekä erityisesti kotiseututyöstä. Ylioppilas-osakuntien suurimittaisesta kotikontujen tutkimuksesta 1930–1960-luvulla ei toistaiseksi ole käytettävissä yhtenäistä esitystä, mikä muodostaa aukon maan oppihistoriassa. Jatkan muistelemalla Helsingin yliopiston ylioppilaskuntaa ja Vapauden Akateemisesta Liittoa. Tämä ylioppilasyhdistys on ollut jatkuvan ja kasvavan mielenkiinnon kohteena; kerron sen vaiheet omasta näkökulmastani.

Jälkipuolella teosta kuvaan historian opiskelijoiden kerhon Kronoksen syntyä ja historian opiskelua Helsingissä sekä työtäni

Historiallinen Aikakauskirja -toimitussihteerinä 1959–1962. Olin useita vuosia myös Pohjoismaisen Kesäakatemian (Nordiska Sommaruniversitetet) luottamustehtävissä. Järjestön urauurtavasta tiedepoliittisesta toiminnasta ei hämmästyttävää kyllä ole toistaiseksi ainaakaan Suomessa julkaistu kuvausta. Tätäkin kelpaa muistella.

Kerrottuani vielä yliopistollisista promootioista ja teoksen *Uusi tietosanakirja* synnystä päätän teoksen kirjoittamalla Suomalaisen Yhteiskunnan Tuki -säätöistä, Urho Kekkosen vaalitoimikunnasta 1961–1962 sekä uuden puolueen Suomen Keskustapuolue – Finlands Centerparti perustamisesta 1962. Tämä liittyy jo aikakauden valtakunnanpolitiikkaan.

En ole ehtinyt pitää varsinaista päiväkirjaa, mutta sen sijaan olen voinut käyttää hyväkseni pöytäalmanakkoja, päiväyreitä, suurta puhe-kokoelmaani ja Perhekronikkaan tuoreeltaan kirjoittamiani kuvauksia ja mietelmiä.

Olen joutunut vaivaamaan tiedusteluilla useita nuoruudenaikaisia tovereita. Kiitän filosofian maisteri Hannu Savolaista useista tiedoista, samoin avustajaani Esko Rouhiaista tietojen hankinnasta ja puhtaaksi-kirjoituksesta.

Kiitollisuudella ajattelen lapsiani Mauria, Anna-Mariaa, Kristiinaa ja Katariinaa sekä lapsenlapsia. Vaimoani Maija Nummista, ensyklopedistia ja kielenhuoltajaa, ei kiitokseni enää tavoita.

Helsingin Albertinkadulla maaliskuussa 2022

Jaakko Numminen

KUSTANTAJAN/TOIMITTAJAN ALKUSANA

Tämä kirjahanke katkesi 19. syyskuuta 2022. On kulunut jo lähes kolme ja puoli vuotta tuosta päivästä, jolloin menetimme Jaakko Nummisen.

Yhteistyö oli alkanut puhelinkeskustelusta marraskuussa 2021. Joulukuun ensimmäisenä päivänä sain jo postia Nummiselta:

Kunnioitettu Ystävä,

Suurella riemulla otan vastaan tiedon, että ntamo on valmis julkaisemaan muistelmakirjani.

Tuollaisia viestejä ei tavata enää kirjoittaa. Merkittävä peruste sille, että ntamo oli myötä- tai jopa intomielinen Nummisen kirjahankkeelle, oli hänen kielikäsityksensä. Käsikirjoitus oli moitteetonta suomea ja tyyli niin siinä kuin yhteydenotoissa riemastuttavan ilmeikäs, charmantisti 50-lukulainen. Pohdittiin jopa, että kirjan nimeksi voisi tulla *50-luku*. Tähän pitää heti lisätä toinen pääsyy kirjan tekemiselle: Numminen oli kaikessa historiaa uhkuvassa olemuksessaan mitä suurimmassa määrin nyky-yhteiskunnan kansalainen ja täysin tilanteiden tasalla, kuten jokainen saattoi nähdä televisiohaastattelussa *Itse asiassa kuultuna* syksyllä 2021 tai lukea *Kanavasta* vielä 2022. Skriptissä oli suotuisana yhdistelmänä persoonakohtaista kuvailua ja yleisesti kiintoisaa asiaa.

Teosta vain oli vaikea edistää ilman tekijää.

Ehdimme onneksi päästä hyvinkin pitkälle. Tapasimme ensin Nummisen luona Albertinkadulla ja ennätin siten antaa hänelle suulista ja kirjallista palautetta niin tekstistä kuin kuvista. Hän kertoi toukokuussa 2022 olleensa kovin alakuloinen vaimonsa maaliskuisen kuoleman jälkeen mutta tuntevansa nyt jälleen itsensä valmiiksi palaamaan asiaamme. Viimeinen käsikirjoitusversio tuli ntamoon kesäkuun alussa ja kuvatekstitydennystä vielä juhannuksen edellä.

Emme ikävä kyllä päässeet yhdessä käsittelemään tekstiä emmekä hankkimaan läheskään kaikkia kuvia tai aloittamaan taittoa. Sairastuminen kesken kirjan viimeistelyn osoittautui kohtalokkaaksi. Lokakuussa 2022 vietettyjen hautajaisten jälkeen työ eteni kyllä sykäyksittäin, ja esimerkiksi kuvamateriaali oli seuraavana kesänä pääosin koossa. Kirjailija-kustantaja-keskustelun puuttuessa koko hanke joutui

silti vaaranalaiseksi. Myös ntamon kasvaneet vaikeudet 2023–2024 uhkasivat tehdä kaikesta pysyvästi rauennutta.

Viime vuonna päätettiin omaisia kuullen, että *Kuraattorin muistelmat* pitää saattaa loppuun. Näin oli sovittu Nummisen kanssa, eikä lupausta käynyt rikkominen. Sopivasti oli ntamossakin selvitty tällä haavaa pahimmista vuosista.

Kirja on käytännössä juuri sellainen kuin miksi Numminen sen itse avustajansa Esko Rouhiaisen kanssa viritteli. Lähinnä varovaista kielenhuoltoa on tehty hyvässä kunnossa saatuihin muistelmiin, joiden monia yksityiskohtia on lisäksi tekijän aikeiden ja toiveiden mukaisesti tarkistettu ja korjattu. Kuvia on haettu, lisätty ja tekstitetty samoin sysäyksin. Kaikkea muistelijan muistelemaa ei ole voitu varmentaa, minkä hän itse olisi mieluusti tehnyt ja historiantutkijana taitanut; mahdolliset virheet jäävät kustantajan vastuulle.

Harmillisesti kirja ei siis tule päivänvaloon tuoreeltaan pian kirjoittajan saatua työnsä valmiiksi. Pahoittelen asiaa. Toivon, että sen ilmestyminen nyt myöhäisesti ilahduttaa kuitenkin lukijoita.

Numminen teki selväksi teoksen tärkeyden itselleen. Viimeisen Laakson sairaalasta lähettämänsä viestin, jossa hän kiitti vielä osanotosta puolison poismenosta johtuneeseen suruun ja pohdiskeli etenkin kuvien käyttöä tulevassa opuksessa, hän aloitti veljellisellä puhuttelulla. Tokko ansaitsin moista, mutta tämänkin ansiosta yhteys jäi unohtumattomaksi.

Olimme jo ensimmäisissä sananvaihdossamme todenneet eritoten presidentinvaalimuistelusten 1961–1962 yleisen tähdellisyys. Kirjan merkitys ei kuitenkaan rajoitu niihin. Esimerkiksi kuvaus tekijänsä poliittisen ajattelun kypsymisestä on yhtä avoin kuin merkittäväkin intellektuaalihistoriallinen teko. Toisaalta juuri tästä olisin kaivannut hänen kanssaan vielä perusteellista kriittistä keskustelua, jonka estyminen jäänee vastakin kaihertamaan.

Jaakko Numminen oli kaikissa kontakteissamme sama mainio herrasmies kuin tämän memoaarin sivuilla.

Helsingin Kalliossa maaliskuussa 2026

Jarkko S. Tuusvuori

PROLOGI

JOULUKUUN KUUDENTENA 1952

HELSINGIN SUURTORILLA

Edessäni on ikäpolvi, joka ei ole aktiivisesti osallistunut sotaan, eikä voi syyttää itseään väsyneisyydestä tai pettymyksistä. Se on yhtä lailla tulevaisuuteen uskova, yhtä kirkassilmäinen kuin mikä muu ylioppilaspolvi tahansa.

Näin julistin joulukuun kuudentena 1952 silloisen Suurkirkon, myöhemmän Helsingin Tuomiokirkon portailta lähes kymmeneltuhannelle valkolakkiselle ylioppilaalle, jotka olivat soitukulkueena palanneet Hietaniemen sankarihautausmaalta. Jatkoin:

Se ymmärtää, että ei riitä ainoastaan omien tulevaisuuden mahdollisuuksien ja ammatti-intressien mahdollisimman laaja valvominen. [...] Se haluaa nähdä tehtävänsä laajemmassa yhteydessä. On vain luonnollista, että akateeminen nuorisomme haluaa seurata isänmaamme asioita, jopa omalta osaltaan vaikuttaa kehityksen suuntaan. [...] Ei ole ummistettava silmiään niiltä vaaroilta, jotka uhkaavat suomalaista yhteiskuntajärjestystä sisältäpäin. Suomalaisen demokratian koneisto on pidettävä mahdollisimman puhtaana. Siinä mielessä lankeaa ylioppilaille suuri vastuu. Tulevina virkamiehinä, ylimmiltä portailta alimmille saakka, on heidän vastattava kansalais- ja virkamieskunnan jatkuvasta säilymisestä. [...] Meidän katseemme saattaa olla liiaksi kiinnittyneenä omaan piiriimme tai pääkaupungin suppeaan maailmaan. Täältä maamme etelärannikolta ja yliopistomme suojasta meidän on nähtävä myöskin koko laaja pohjoinen perspektiivi, mikä eteemme aukeaa. Emme saa unohtaa pohjoisten ja itäisten raja-seutujen ja muitten köyhimpien maamme alueitten oloja ja väestöä; juuri meille lankeaa vastuu siitä, että nuo seudut eivät jää ilman virkamiehiä.

Ja lopuksi käänsin huomion sivistykseen:

Meidän ei ole unohdettava vapaata kansansivistystä; yhä edelleen ovat vapaat valistusjärjestöt, nuorisoseurat, työväenopistot ja kansanopistot tarvitsemassa meidän vähäistä apuamme. On totta, että kahden katkeran maailmasodan jälkeen emme voi enää uskoa sivistyksen kaikkivoipaan mahtiin niin kuin yhdeksännentoista vuosisadan hehkuvat kansanvalistajat. Tosiasia on kuitenkin, että demokratia elää tai kuolee kansansivistyksen mukaan.

Muistiini jäi, että puheen jälkeen ministeri Hjalmar J. Procopé, sotasyllisyysoikeudenkäynnin asianajaja, joka ajoittain oleskeli Suomessa ja jota en entuudesta tuntenut, tuli tervehtimään minua vanha-aikaisesti syleillen.

TUOMIOKIRKKO 1952.

OSAKUNTAELÄMÄ

Olin aloittanut oppikoulun Vaasan suomalaisessa lyseossa syyskuun 1. päivänä 1939 ja tulin ylioppilaaksi 31. päivänä toukokuuta 1947. Kouluku alkoi samana päivänä kun syttyi toinen maailmansota, ja vain pari viikkoa lakkiaisten jälkeen vahvistettiin Helsinki vuoden 1952 olympia-kaupungiksi.

Isäni siirtyi syksyllä 1946 Vaasan hovioikeuden asessorin virasta korkeimman oikeuden jäseneksi ja oikeusneuvokseksi Helsinkiin. Äitini ja veljeni Juha muuttivat Helsinkiin vuodenvaihteessa 1946–1947. Minä asuin Vaasassa koulukortteerissa vielä kevätlukukauden 1947.

Saavuin pääkaupunkiin syyskuussa 1947 ja kirjoittauduin Helsingin yliopistoon. Vanhempani olivat onnistuneet saamaan asutopulan keskellä vuokra-asunnon Uudenmaankatu 34:ssä. Saatoin asua koko opiskeluaikani 1947–1951 ja vielä kolme vuotta sen jälkeen 1951–1954 vanhempieni kodissa, mikä osaltaan antoi mahdollisuuden turvattuun opiskeluun ja huolettomaan ylioppilaselämään. Kesällä 1954 ostin oman asunnon samasta korttelista vanhasta jugendtalosta osoitteesta Albertinkatu 19, mistä siirryin vuonna 1962 tällä välin muodostuneen perheeni kanssa suurempaan kotiin viereiseen taloon Albertinkatu 17. Olen näin tullut asuneeksi samassa korttelissa kolme neljännesvuosisataa.

Kun seuraavassa kerron Etelä-Pohjalaisesta Osakunnasta, voidaan lähteä siitä, että samansuuntaista oli meno muissakin Helsingin yliopiston osakunnissa, joskin myös monia poikkeamia ja omia traditioita esiintyi. Näin kuvaus kertoo 1950-luvun ylioppilaselämän luonteesta.

ALBERTINKATU 17–19 VIISIKYMMENTÄLUVULLA.

OSTROBOTNIA

Ilmoittauduin heti syyslukukauden alussa 1947 Helsingin yliopiston Etelä-Pohjalaiseen Osakuntaan. Kaikki luokkatoverini ja lähes kaikki muutkin vaasalaiset tuttavani olivat hakeutuneet muihin oppilaitoksiin, joten osakunnassa jouduin aivan uuteen toveripiiriin ja ympäristöön, eteläpohjalaisten maaseutuylioppilaiden pariin. Kotiuduinkin siihen kuitenkin nopeasti. Viihdyin osakunnassa hyvin, ja vietin 1947–1954 huomattavan osan ajastani Ostrobotnialla. Talosta ja osakunnasta tuli toinen kotini seitsemän vuoden ajaksi. Kun *Ylioppilaslehti* julkaisi minusta jutun ”Päivän kasvo”, kirjoitti isäni Perhekkronikkaan, ettei pitäisi puhua päivän kasvosta, kun toiminta tapahtuu yöllä. Hän laski, että jonakin lukukautena olin Ostrobotnialla suunnilleen joka ilta.

Etelä-Pohjalainen Osakunta majaili Ostrobotnialla yhdessä sisar-osakuntiansa Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan ja Vasa Nationin kanssa. Niitä edeltäneellä vanhalla Pohjalaisella Osakunnalla olivat pitkät perinteet; se oli syntynyt jo Turun Akatemian alkuvuosina 1640-luvulla. Pohjalainen Osakunta oli kuitenkin jakautunut ensin 1907 Pohjois-Pohjalaiseen ja Etelä-Pohjalaiseen Osakuntaan ja kaksikielinen Etelä-Pohjalainen Osakunta edelleen seuraavana vuonna suomenkieliseen Etelä-Pohjalaiseen Osakuntaan ja ruotsinkieliseen Vasa Nationiin.

”Vanhasta Pohjalaisesta Osakunnasta” puhuttiin minun osakuntavuosinani usein ja kunnioittavaan sävyyn. Sen kasvatteja saatettiin vielä tavata syystalvella Porthan-juhlassa ja kevätkaudella osakunnan vuosijuhlissa. Porthan-juhlassa lausuttiin perinteen mukaisesti muistosanat vuoden aikana kuolleista vanhoista pohjalaisista.

Pohjalaiset olivat heti hajaannuttuaan rakentaneet yhteisen talon, Ostrobotnian, silloisen Helsingin laitaosiin Töölöön. Talo vihittiin käyttöön 1912. Keskikaupungin suuntaan oli vielä kallioita, joille Eduskuntatalo nousi vasta parikymmentä vuotta myöhemmin, toisessa suunnassa oli rakentumassa Töölön kaupunginosa. Yhteinen talo säilytti osakunnat keskenään läheisinä, joskin niiden kesken oli myös kilpailuhenkeä.

Jokaisella osakunnalla oli 1940- ja 1950-luvulla oma huoneistonsa talon kolmannessa kerroksessa. Etelä-Pohjalaisen Osakunnan lokaali antoi Kansallismuseon suuntaan. Siinä oli kaksi suurempaa tilaa,

kokoushuone ja naisten huone. Niiden väliin sijoittuivat osakunnan toimisto ja varsin avara eteinen. Toisella puolella samaa kerrosta olivat Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan ja Vasa Nationin huoneistot. Talon neljännessä ja viidennessä kerroksessa oli pieni ylioppilasasuntola, johon mahtuivat muutamat opiskelijahuoneet ja suurehkot vuokra-asunnot, joissa tuohon aikaan pitivät majaa yliopiston teologisen tiedekunnan professori Aarni Voipio ja Ostrobotnian isännöitsijä, etelä-pohjalainen maisteri, sittemmin tohtori ja professori, tunnettu kansatieteilijä Toivo Vuorela ja hänen perheensä. Myös talon ravintoloitsija Yrjö Ranto, kuuluisa Kriska, asui talossa.

Talon toisessa kerroksessa oli Ostrobotnian juhlasali, maankuulu paikka, jossa on pidetty ylioppilasjuhlien ohella jo runsaan sadan vuoden ajan suunnaton määrä muita kokouksia ja erilaisia festiiviteettejä ja perustettu varmaan enemmän uusia yhdistyksiä kuin missään muussa Suomen rakennuksessa kenties Vanhaa Ylioppilastaloa lukuun ottamatta.

Ostrobotnian juhlasali antoikin erilaisille tilaisuuksille mahtavan tunnelman. Sitä koristivat Pohjanmaan kaupunkien vaakunat, ja seinillä riippuivat Pohjalaisen Gallerian muotokuvat vanhoista pohjalaisista merkkimiehistä Franzénista, Runebergistä, Snellmanista ja Topeliuksesta lähtien. Pohjalaisten juhlissa nämä potretit tarjosivat puhujille hyvän lähtökohdan isänmaallisille kannanotoille tai historiallisille muistoille.

Gaalojen ja kokousten tyyssijasta Ostrobotnian juhlasalista tuli sodan jälkeisinä vuosikymmeninä myös ensin akateemisen nuorison ja ennen pitkää pääkaupungin muunkin nuorison suosituimpia tanssi- paikkoja. Lukuisat ystäväni ovat kertoneet avioliittoon johtaneen suhteen lähteneen Ostrobotnian tansseista. Esimerkiksi Panu Kaila kertoo, että jättäessään päällysvaatteitaan talon naulakolle hän kiinnitti huomiota erityisen kauniisti ommeltuun myssyyn, ja kuinka ollakaan hänen päästyään saatille osoittautui naulakolla, että päähine kuului hänen löytämälleen daamille. Antti Tuuri puolestaan on kertonut, miten hän kiiruhtaessaan kumartamaan vastapäiselle kaunottarelle jostakin syystä horjahti sen verran, että tanssimaan nousikin tämän vieressä istunut daami, josta tuli kuin tulikin Antin puoliso.

Tanssi-iltojen Ostrobotnialla lisääntyessä ymmärrettiin muotokuvat nostaa ikkunoiden yläpuolelle katonrajaan, jotta ne eivät joutuisi

alttiiksi onnettomuuksille ja kolhuille. Tuskin Suomen nuorisolle oli kuviteltavissa hienompaa tanssipaiikkaa.

Minun ikäluokkani puhui aina kunnioittavasti Ostrobotniasta, ei Bottasta, jolla nimityksellä myöhemmät sukupolvet sitä kunnioittavat. Ravintolan lyhyt nimitys heijastuu nykyään koko taloon. Huippunsa tämä saavutti, kun muuan iltapäivälehti kertoi perussuomalaisten Timo Soinin julkistaneen 2010-luvun alussa ”jytyn” ravintola Bottan juhlasalissa, ei meidän pohjalaisten Ostrobotnialla.

Juhlasalin vieressä samassa kerroksessa on Jääkärihuone, joskus myös Kassahuoneeksi kutsuttu, koska siitä päästiin talon kassaholviin. Virallisen nimensä tila sai siitä, että siellä pidetystä kokouksesta lähti liikkeelle jääkäriliikkeen perustaminen maailmansodan sytyttyä syksyllä 1914.

Jääkärihuoneen seinillä oli muotokuvia useista pohjalaisista, joiden muisto liittyi jääkäriliikkeeseen ja itsenäisyystaisteluun, kuten Kaarlo Koskimiehestä, Elmo E. Kailasta ja Väinö Kokosta. Salin seinällä oli myös pohjalaisen kuvanveistäjän Elias Ilkan reliefisarja jääkäriaktivismiin vaiheista.

Kauan muotokuvista puuttui jääkäriliikkeen syntyyn keskeisesti, ehkä ratkaisevasti vaikuttaneen poliittisen ajattelijan ja myöhemmän professorin Yrjö Ruudun muotokuva. Sitä ei kokoelmaan ollut haluttu hänen myöhäisten, toisen maailmansodan jälkeisten vasemmistolaisien kannanottojensa vuoksi. Vasta 2000-luvun puolella katsottiin ajan koittaneen liittää myös Ruutu kokoelmaan.

Sain yllättäen 2008 tehtäväkseni pitää tämän muotokuvan paljastuspuheen. Kerroin puheessani Ruudun elämänvaiheista ja häneen liittyvistä ristiriitaisista tunteista.

Monille aikalaisille ja myös Ruudun aikaisemmille aatetovereille tie jääkäriliikkeen syntysanojen lausujasta Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyösopimuksen hahmottelemiseen oli täysin käsittämätön.

Ruutu itse samoin kuin hänen elämäkertansa kirjoittaja Timo Soikkanen näkevät sen kuitenkin johdonmukaisena. Jatkoin puhuttani:

Perusteluna Ruudun elämäkululle on nähty Suomen asema Euroopan politiikassa; ensimmäisessä maailmansodassa Suomi saattoi voittaa kaiken, eikä sillä ollut mitään menetettävää, mutta toisessa maailmansodassa se saattoi voittaa vain vähän ja menettää kaiken. [...] On tullut aika liittää näihin muotokuvaan myös Yrjö Ruudun kuva.

1940-luvun sotien jälkeen Jääkärihuoneeseen sijoitettiin erityiseen syvennykseen Kalervo Kallion veistämä patsas pohjalaisten osakuntien sankarivainajien kunniaksi. Vaikuttavan patsaan kauniin mieshahmon mallina oli komea kurikkalaissyntyinen ylioppilas Yrjö Hakola, joka oli minun aikaisia osakuntalaisia ja toimi sittemmin pitkäänsä hammaslääkärinä Seinäjoella. Patsasta ympäröivät taulut, joihin on kaiverrettuna sekä vapaussodassa että talvisodassa ja jatkosodassa kaatuneiden pohjalaisten sankarivainajien nimet. Pohjalaiset osakunnat ovat otaneet kauniin tavan aloittaa sekä vuosijuhlansa että Porthan-juhlan kunnianosoituksella lippujen kanssa Jääkärihuoneen sankaripatsaalla.

Minun osakuntavuosiinani tuon salin keskellä oli suuri pyöreä pöytä, jonka ääressä pohjalaisten osakuntien yhteiselin Pohjalainen Valtuuskunta piti kokouksensa. Se oli mainio kokoustila, jossa kaikilla valtuuskunnan jäsenillä oli keskinäinen katsekontakti, ja kaikki saattoivat tuntea itsensä tasavertaisiksi.

Sittemmin Jääkärihuoneen sisustusta on muutettu, pyöreä pöytä on korvattu pitkänomaisella, mutta taideteokset on säilytetty. Koko miljöö huokuu edelleen perinteellistä juhlallisuutta. Jääkärihuone on jatkuvasti suosittu kokouspaikka; tuskinpa pääkaupungissa on tilaa, jossa on esimerkiksi vietetty enemmän tohtorinkaronkkoja. Ostrobotnian juhlakerrokseen on sittemmin sisustettu myös Snellman-, Runeberg- ja Chydenius-kabinetit.

Ostrobotnian talon ensimmäisessä kerroksessa oli minun osakunta-aikanani ylioppilasravintola, joka oli kutsumanimeltään Alakerta, eikä suinkaan Manala, niin kuin usein virheellisesti mainitaan. Manala puolestaan oli kokoushuone talon kellarikerroksessa. Talon ensimmäisessä kerroksessa oli lisäksi vuosikymmeniä Oy Alkoholiliike Ab:n myymälä, joka oli sinne tullut jo 1930-luvulla ja majaili talossa vielä 1960-luvulla. Olen joskus tullut ajatelleeksi, ettei minkään muun helsinkiläistalon kautta liene kulkenut enemmän alkoholijuomia kuin

Ostrobotnian, ostihan koko Töölö vuosikymmenien ajan viinansa ja viininsä siitä. Ravintola Alakerrassa juotiin paljon, mutta vielä enemmän myöhemmin vuosikymmeninä yleisölle avoimessa ravintola Ostrobotniassa, joka 2000-luvun alkuvuosina oli auki viikon jokaisena yönä kello neljään saakka, todennäköisesti ainoana koko pääkaupunkiseudulla. Lisäksi Töölönkadun puolella on sisäänkäynti baariin nimeltä St. Urho's Pub. Nimi palauttaa mieleen Ostrobotnialla viihtyneen maineikkaan pohjoispohjalaisen ylioppilaan Urho Kekkosen.

Ostrobotnian alkoholinkäyttöön kiinnitettiin jo varhain kansallista huomiota. Nuorisoseuraliikkeen historiaa kirjoittaessani huomasin, että raittiusmielisessä kansanliikkeessä kaukana pohjoisessa kannettiin huolta jo heti Ostrobotnian rakentamisen jälkeen ylioppilaiden alkoholinkäytöstä pääkaupungissa. Oulun seudun nuorisoseurain liiton vuosikokouksessa tammikuun alussa 1914 hyväksyttiin julkilausuma, jossa syvästi paheksuttiin ja pantiin jyrkkä vastalause sille, että pohjalaisten ylioppilastalolla ”pidettiin kapakkaa”, mikä oli omiaan ”halventamaan kansan käsitystä ylioppilassivistyksestä”. Pohjalaisten ylioppilaiden syntymäseutujen ”syvien rivien nuoriso” toivoi, että osakunnat ryhtyisivät yksimielisesti toimiin kapakan lopettamiseksi.

Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura puolestaan lähetti asiasta Nurmon nuorisoseuran aloitteesta kaikille haaraosastoilleen joulukuussa 1914 kiertokirjeen. Lausunnon antajista 39 nuorisoseuraa paheksui Ostrobotnian väkijuomatarjoilua, ja vain Kauhavan Alakylän nuorisoseura ei osannut asian puutteellisen tuntemisen vuoksi sanoa mitään. Raittiusvaatimuksen todettiin sittemmin menneen kuuroille korville. Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura paheksui ”akateemista ryppyvapautta”, mutta ei halunnut tästäkään iskusta lannistua vaan jatkaa taistelua ”päämääränä kaikkien kansakerrosten raittius”.

Raittiusrintaman sitkeä taistelu tuotti kansallisen tuloksen. Kesäkuun 1. päivänä 1919 astui maassa voimaan kieltolaki, jota ei kuitenkaan pystytty noudattamaan edes kaikissa nuorisoseuroissa, ei myöskään Ostrobotnialla. Kustaa Vilkuna on kertonut tarinan 1920-luvun alkuvuosilta, jolloin hän oli nuorena osakuntalaisena, fuksina, joutunut vanhempien *civisten* seuraan. Viina oli loppunut, ja Kustaa oli nuorimpana komennettu hakemaan lisää. ”Mistä minä sitä saan?” kysyi Kustaa. ”Mene tuohon kulmaan vossikoitten luo ja kysy Virtasta.” Kustaa teki

NTAMO 2026

9 789522 159656

ISBN 978-952-215-965-6

JAAKKO
NUMMISEN
(1928–2022)
MUISTELMAT
40- & 50-LUVUN
OPISKELIJA-
ELÄMÄSTÄ JA
VALTAKUNNAN-
POLITIIKASTA
OVAT
TÄYNNÄ
KIINTOISAA,
JÄNNITTÄVÄÄ,
HERSYVÄÄKIN
KUVAUSTA
ASIALLISTA
ASIOISTA JA
HENKILÖ-
KOHTAISISTA
PYRINNÖISTÄ.
NUORI NUMMINEN
KOTISEUTURETKEILEE
POHJANMAALLA,
SAA HAASTATELLA
K. J. STÅHLBERGIÄ
1951 JA TAATA
URHO KKKOSEN
VAALIVOITON 1962.